

Драгана Маринковић

Библиотека „Димитрије Туцовић“ Лазаревац
dragana.marinkovic@bibliotekalazarevac.org.rs

УДК: 027.53(497.11Лазаревац)

DOI: 10.7251/BSCSR1908201M

„КОЛУБАРА“ У ДИГИТАЛНОМ ИЗДАЊУ

Сажетак: Сарадња Библиотеке „Димитрије Туцовић“ у Лазаревцу и Рударског басена „Колубара“ довела је до проширења завичајног фонда библиотеке. Поред монографских публикација које чине већи део нашег фонда, дошли смо на идеју да дигитализујемо Лист „Колубара“ чије се прво издање појавило 24. септембра 1960. године. Овај часопис заузима важно место у историји нашег округа јер је у једном врло динамичном периоду развоја пружао изузетно корисне информације и упутства својим радницима и суграђанима, а уједно је и релевантан показатељ напретка енергетског система у нашем крају које је од самог почетка имало велики потенцијал и успешно пратило савремена достигнућа. Сви бројеви часописа су доступни на сајту библиотеке, а листајући их могу се пратити историја часописа, теме којима се ова периодична публикација бавила, историја како нашег завичаја тако и читавог енергетског система наше земље. Од првог броја часописа дели нас 59 година и мада је током тих година лист пролазио кроз многе трансформације, када је реч о тематском обиму, тако и у променама имена, остао је и даље водећи како у области историјата Рударског басена „Колубара“ тако и у очувању културне традиције и утемељењу културног идентитета нашег завичаја. Спојили смо традицију и прошлост нашег краја са савременим токовима библиотекарства и сачували од заборавља већи део развоја нашег завичаја и помогли многим истраживачима, научним радницима, ученицима средњих школа у писању својих семинарских, мастер и научних радова. Дигитализацијом часописа добили смо нови број корисника, проширили своје услуге, олакшали приступ информацијама које су биле недоступне за ширу јавност и дошли на идеју да наставимо дигитализацију завичејне збирке која ће умногоме бити корина великом броју људи.

Кључне речи: завичај, завичајно одељење, „Колубара“, библиотека, дигитализација, серијске публикације

Завичајно одељење Библиотеке „Димитрије Туцовић“ оформљено је 1998. године. Завичајна одељења су специфична по свом фонду и збиркама у њему, а то је скупљано на основу важећих критеријума, који свакој библиотеци дају посебност на основу локалних природних, културно-историјских, културолошких, социјалних и економских карактеристика. „Завичајни фонд чине систематски прикупљена, класификована и каталожки обрађена, посебно издвојена библиотечко-информациона грађа и извори који се својим садржајем односе на завичај и његове становнике.“¹ Критеријуми прикупљања и чувања грађе омогућавају формирање фондова који ће представљати

¹ *Смернице за вођење завичајних фондова*, Народна библиотека Србије, Београд

незаобилазан корак у научно-истраживачком раду било које врсте. Презентација самог завичаја требало би да крене управо из завичајних фондова истраживањем начина активног односа према завичајним тематама и савременој друштвеној реалности, јер је библиотека стуб јавног образовања и неопходно је да буде препозната као најбољи презентер информација у локалној средини и као важан фактор напретка.

Завичајни фонд је локални информациони центар у области културе, основа за вишеслојна истраживања историјске прошлости и садашњости завичаја, отворен према свим корисницима, од школског узраста до истраживача. Завичајни фондови су „исходиште великог броја научних истраживања везаних за историју развоја материјалне и духовне културе одређеног подручја.“² „Завичајна збирка (збирка локалне историје и културе) сакупља, чува, представља и омогућава приступ документима који се односе на локалну заједницу: извори о њеној историји, генеалошки извори, извори на језику локалне заједнице и на језицима мањина, публикације аутора из завичаја или о завичају било где да су објављене. Грађа ове збирке је у разним форматима, а публикације од посебне важности имају предност у поступку планирања дигитализације докумената.“³ Прикупљање, чување и отвореност фондова за кориснике је главни циљ формирања овог одељења. Дигитализација, омогућава комуникацију са потенцијалним корисницима, досупност грађе, употребу грађе у виртуелном окружењу са циљем очувања оригинала и она отвара просторне и временске границе завичаја према најширој јавности. Постоји више циљева дигитализације завичајног фонда, али основни су физичка заштита, универзална доступност информација,

---

² Александра Вранеш, *Од рукописа до библиотеке*, Филолошки факултет у Београду, Београд, 2006. година, 108 стр.

³ Биљана Билбија, *Основи библиотекарства*, Глас српски, Бања Лука, 2004. година, 53-54 стр.

популарисање и представљање прикупљене грађе широј јавности, доступност публикација које су недоступне и непознате јавности. „Библиотечко-информациона грађа и извори се физички могу заштитити и фотокопирањем, микрофилмовањем и дигитализовањем. Преформатирана грађа потом се даје на коришћење, а оригинална грађа остаје сачувана.“⁴ Дигитализација завичајне збирке има циљ да прикаже делатност библиотеке и учини доступним одређене збирке фонда завичајног одељења.

Структура фонда Завичајног одељења Библиотеке у Лазаревцу се не разликује од структуре фондова других завичајних одељења. Фонд се састоји од следећих збирки: монографских публикација, серијских публикација, рукописа и службеног документационог материјала, картографске грађе, исечака из штампе ван територије завичаја, збирке фотографија, разгледница, аудио визуелне грађе, плаката и ситног библиотечног материјала.

До краја 2018. године монографских публикација има 748. Пред фонда о индустријској историји, имамо и дела завичајних писаца и сва издања која смо штампали у оквиру Фестивала хумора за децу. Прошле године је Фестивал прославио свој 30. рођендан, а сви Смехокази, Златна и Сребрна Гашина пера, плакати и промо материјал се налазе сачувани у завичајном фонду.

Целокупан фонд и све врсте библиотечке грађе се односе на општину Лазаревац, округ општине Лазаревац, али и ширу географску област, Колубарски крај. Заступљене су све научне области али су у изразитој већини монографске публикације из историје, етнологије, рударства, металургије, екологије итд. У том фонду је и значајна збирка завичајних књижевних стваралаца.

Изворни материјал често припада архивима, и одређеним институцијама па је сарадња са њима неминовна у циљу

---

⁴ *Смернице за вођење завичајних фондова*, Народна библиотека Србије, Београд, 17 стр.

прикупљања што више грађе. Библиотека у Лазаревцу зарад побољшања и проширења завичајног фонда има изузетну сарадњу са локалном самоуправом, завичајним друштвима, медијима, школама, центром за културу, модерном галеријом, Рударским басеном „Колубара“, редакцијама локалних новина и појединцима.

Највеће природно богатство нашег краја је угаљ (лигнит), и на подручју наше општине је утврђено око 600 милиона тона овог угља што представља сигуран извор за производњу слектричне енергије, не само за наш крај већ за читаву област. „Угаљ је у лазаревачком крају откривен још 1875. године. Колубарско „црно злато“ тек средином 20. века постаје основни чинилац живота и развоја овог краја, а Рударски басен „Колубара“ алфа и омега садашњости и будућности.“⁵

Изузетна сарадња Библиотеке са Рударским басеном „Колубара“ довела нас је на идеју да дигитализујемо часописе овог јавног предузећа. “Поступак дигитализације обухвата: одабир грађе, саму дигитализацију, обраду и контролу квалитета, заштиту, чување, преглед и коришћење грађе. Дигитализација омогућава: заштиту вредних и ретких примерака; лакшу доступност информација и знања; бољу дистрибуцију грађе; комерцијализацију пословања библиотека, архива и музеја; афирмацију националног културног блага у ширим оквирима.“⁶ Серијске публикације се разликују од других типова научних публикација јер веома брзо дисеминују вест, идеје, иновације, а часописи који су се појављивали неколико деценија су постале праве панораме области коју представљају. Први број листа „Колубара“ је изашао 24. септембра 1960. године. „Колубара, лист радног колектива Рударског басена-Вреоци“ је излазио једном месечно, штампан је у 4000 примерака и делио се бесплатно запосленима. Осетила се потреба за ширим информисањем

---

⁵ Небојша Драгосавац, *Лазаревац*, Press express, Београд, 2010. година, 24 стр.

⁶ Александра Вранеш, *Од рукописа до библиотеке*, Филолошки факултет у Београду, Београд, 2006. година, 88 стр.

колектива о раду органа управљања, проблемима и задацима предузећа, о успесима, о раду појединих погона и зато је покренут. Листајући сваки примерак можете се упознати са историјатом изградње предузећа, развојем површинског откопавања, а све је пропраћено фотографијама тако да свака серијска публикација може бити важан извор информација за свакога ко пише стручан рад из области енергетике или историјата Рударског басена.

Године 1977. се осетила потреба радника за чешћим обавештењима, упућеност у рад предузећа и лист је почео да се штампа три пута месечно. Како се развијала механизација, осавремењавао погон тако је и овај часопис добија више рубрика, модернији изглед, бољу штампу. Гласило Јавног предузећа Рударски басен „Колубара“ од 15.08.1992. годне, односно од броја 818 поново излази два пута месечно. У априлу 1994. часопис добија мало другачији изглед, више садржине, а наредних година се штампа на квалитетнијем папиру и излази једном месечно. Часопис извештава о актуелностима у оквиру предузећа, у огранцима, али и о хроници нашега града, култури и спорту које подржава ова фирма. Из ове публикације сазнајемо и када се служба заштите споменика културе укључила у послове заштите споменичког наслеђа на овом простору, археолошких налазишта, непокретних културних добара као што су објекти римске, средњовековне и народне архитектуре, историјски споменици, гробља и цркве. „Заштита споменика културе и археолошких налазишта има изузетан значај за један народ, јер они чине његово историјско памћење, потврђују континуирани развој цивилизације и живота на одређеном простору, а споменици народне архитектуре, цркве, гробља и споменици историјско право једног народа да живи на тој територији.“⁷ Основна структура часописа била је са

---

⁷ *Колубара: резултати истраживања 3*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд, 1998. година, 12-13 стр.

устаљеним рубрикама: актуелности, репортаже са терена, времеплов, спорт, култура.

Од 15. новембра 2017. године изавач часописа је Јавно предузеће Електропривреда Србије и излази једном месечно под називом „ЕПС Енергија Колубара“. Дигитализовано је првих девет бројева који су изашли до јула 2018. године, а бројеве који су изашли у међувремену ћемо накнадно обрадити. У самом часопису пише да је био намењен запосленима који желе да сазнају више информација не само о огранку предузећа већ и о зајеници у којој живимо. „ЕПС је највећа компанија у Србији и покрива читаву територију државе. Само пуним залагањем и свешћу о значају посла који обавља ЕПС може да испуни своју улогу стуба стабилности и развоја српске привреде и читаве Србије. Сваки наш део, територијално или организационо, важан је чинилац читавог система, целине. Као и у држави, где постоје културне и друге специфичности сваког краја и ЕПС-ови огранци имају своје потребе, традицију, проблеме са којима се сусрећу и успешне приче.“⁸

Пратећи дешавања у басену, пратимо дешавања у нашем крају, а уједно и културно уздизање, упознајемо се са знаменитим личностима које су умногоме допринеле данашњем бољем животу. „Колубарски лигнитски басен налази се на око 60 километара југозападно од Београда и простире се на више од 600 квадратних километара. На овом шумадијско-колубарско-тамнавском крају угаљ се копа дуже од једног века, тако да је „Колубара“ постала знак препознавања рударства Србије.“⁹ Излажење оваквог, итекако значајног часописа, добијамо увид у једно време које је остало иза нас и које је поставило чврсте темеље нашег даљег развоја и напретка у сваком погледу. Чувајући сваки примерак овог листа, сачували смо многе ствари од заборавља. Увек је штампан недовољан број примерака како би га добио сваки

---

⁸ „ЕПС Енергија Колубара“, број 1, новембар 2017, стр. 5

⁹ Небојша Драгосавац, *Лазарева*, Press express, Београд, 2010. година, 52 стр.

запослени, али чувајући обавезан примерак сада смо га дигитализовали, сачували од заборава и учинили доступним свима.

Сви бројеви су сачувани у архиви овога предузећа, преузимали смо их од њих по годинама издања уз реверс, дигитализовали, постављали на сајт Библиотеке и уредно враћали. Сва издања до броја 1131 односно до јуна 2015. су дигитализована и доступна су на нашем сајту. „Грађа која се дигитализује може да има информациону, административну, уметничку, културолошку, научну, материјалну, биографско-библиографску, историјску вредност.“¹⁰

У Лазаревцу постоји средња Техничка школа „Колубара“ која школује своје ђаке да би добили звања рударског, машинског и електро техничара, као и звања багеристе, бравара, вариоца... Сва та занимања су неопходна за успешан рад Рударског басена „Колубара“. Млади људи одлазе на праксу, упознају се са тренутним стањем одређених огранака овог јавног предузећа, али сазнају и изучавају историју онога чија ће будућност бити. Да би лакше дошли до литературе за писање семинарских и матурских радова, дозвољен им је приступ завичајном фонду за рад у читаоници, а сада имају доступне многобројне информације и на дигиталној библиотеци града Лазареваца (www.digitalna.bibliotekalazarevac.org.rs). Сарадња Библиотеке и средњих школа на територији општине Лазаревац траје већ годинама, већина средњошколаца су наши чланови и активно користе наше услуге. У многим прилозима овог часописа сви они могу упознати, како народни живот тако и историју овога краја, прочитати приказе разних културних дешавања, научне прилоге и слободно га сврстати у сведоке који су били значајни у свом времену и који су веома значајни у садашњости као верна историјска слика, а уједно и за проучавање наше културно историјске прошлости. У многоме

---

¹⁰ Александра Вранеш, *Од рукописа до библиотеке*“, Филолошки факултет у Београду, Београд, 2006. година, 88 стр.

он нам сведочи како се развијало рударство уз помоћ рударске механизације, како се проширивала површинска експлоатација руде, како су отворани нови површински копови, и како смо успели да заштитимо вредну културну баштину овога краја. Сарадњом и пласирањем дела прошлости у шири етар, допринело је већој видљивости библиотеке у заједници, бољој проходности информација ка циљним групама и бољем схватању библиотеке као установе која се бави очувањем културних и завичајних добара. Посебно место и значај дајемо овој периодици у нашем завичајном фонду јер сагледавајући кроз призму прошлости јасније успевамо да сагледамо садашњост и будућност.

Литература

1. Билбија, Биљана, *Основи библиотекарства*, Глас српски, Бања Лука, 2004. година
2. Вранеш, Александра, *Од рукописа до библиотеке*“, Филолошки факултет у Београду, Београд, 2006. година
3. Драгосавац, Небојша, *Лазаревац*, Press express, Београд, 2010. година
4. *Колубара: резултати истраживања 3*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд, 1998. година
5. *Смернице за вођење завичајних фондова*, Народна библиотека Србије, Београд

„KOLUBARA“ IN DIGITAL ISSUE

Abstract: The cooperation between the Library "Dimitrije Tucović" in Lazarevac and the Mining Basin "Kolubara" led to the extension of the local library fund. In addition to the monographic publications that make up the largest part of our fund, we came up with the idea to digitize the "Kolubara" Leaflet, the first edition of which appeared on September 24, 1960. This magazine takes an important place in the history of our district, because in one very dynamic period of development it provided extremely useful informations and instructions to its employees and fellow citizens, and it is also an important indicator of the progress of the energy system in our region, which from the very beginning had great potential and successful kept up with modern achievement. All issue are available on the library's website, and they can be traced to the history of the magazine, the topics covered by this periodical publication, were the history of

our country and the entire energy system of our country. We are 59 years away from the first issue of the magazine and although during these years the leaflet has undergone many transformations, both in terms of the thematic scope and the changes in the name, he remained the leading in both the history of the Mining Basin "Kolubara" and in preserving the cultural tradition and establishing the cultural identity of our homeland.

We have combined the tradition and past of our region with the modern trends of librarianship and have preserved from oblivion much of the development of our homeland and helped many researchers, scientists, high school students writing their seminar, master and scientific papers. By digitizing the magazine, we got a new number of users, expanded our services, facilitated access to informations that were inaccessible to the general public, and came up with the idea of continuing to digitize the homeland collection, which will in many useful for a large number of people.

Key words: homeland, homeland department, "Kolubara", library, digitalization, serial publications

---